

eredete az extenzív növekedés kimerülésére és a fejlett tőkés országok helytelen alkalmazkodási stratégiájára (neokonzervatív gazdaságfilozófia) vezethető vissza, ami azután kiváltotta a kevésbé fejlett országok eladósodását, és hosszan elnyúló gazdasági válságát. A neokonzervatív gazdaságfilozófia tartós eredményeket sehol a világon nem tud felmutatni. Népszerűségét elsősorban egyszerűségének és annak köszönheti, hogy jelentősen megnövelte a tömegtájékoztató eszközöket is birtokló pénztőke hatalmát.

Magyarországon a jelenlegi parlamenti pártok közül csak a KDNP és a Kisgazdák utasítják el a neokonzervatív gazdaságpolitikát, így kicsi a valószínűsége, hogy az 1994-es választásokon e tekintetben döntő fordulat következzen be. A gazdasági fellendülésre minden bizonnyal még várni kell, ám mindenképp fontos a helyzetünket tisztán látni. Egy talán nem túl szellemes hasonlattal élve, ha egy ember kizuhan egy felhőkarcoló 60. emeletéről, zuhanás közben még igen kellemes lehet a közérzete, hisz gyönyörködhet a panorámában és végre szabadnak érezheti magát. Ám az már meglehetősen komikussá teheti a látványt, ha emberünk állandóan az óráját nézi és eszelősen hajtogatja, hogy ő rohan felfelé, miközben nyílegyenesen zuhan fejjel lefelé. Ráadásul ebben a pozitívumában igen nehéz észrevenni az esetleg már készülő hálót, nem is szólva a földetérés okozta "kellemetlenségekről".

Fekete Zoltán

A tulajdon csapdája²

Szinte alig akad valaki, akit a 80-as évek vége óta elindult privatizáció így vagy úgy ne érintett volna, vagy ne érintene a közeljövőben. Erről a mindannyiunkat foglalkoztató problémáról vázolta fel nézőpontját Angyal Ádám, aki mint egy állami vállalat egykori vezetője és az Economix Rt privatizációs vezetője, közvetlen tapasztalatokat is szerzett a tulajdon-átalakításokról, és aki jelenleg a Vezetés-Szervezés Tanszék tudományos kutatójaként hasznosítja tapasztalatait.

Az előadó a privatizációt a következőképpen határozta meg: egy politikai akarat sodrában az állam tulajdonában lévő döntően gazdasági vagyont eladják. Az első kérdés: a politikai akarat mire építi érveit? Természetesen arra, hogy az állami tulajdonra épülő államszocializmusnak /vagy akárminek/ nevezett társadalmi rendszer zsákutca, de legalábbis a piacgazdaság-verseny-vállalkozás szentháromságát valló kapitalizmus hatékonyabb. Ennek alapja viszont a

---

² A cikk Angyal Ádám a TEK téli táborában 1992. január 26-án elhangzott előadása alapján készült.

magántulajdon, amit csak privatizációval lehet megteremteni. Sajnos a kapitalizmus kiépítése közben nőnek a társadalmi egyenlőtlenségek, szaporodnak a társadalmi feszültségek, ezért nem barátságos. Mégis megéri vállalni ezt az áldozatot, mert a folyamat természeténél fogva kitermel egy olyan középosztályt, amely egy toleráns társadalom bázisát jelentheti. Különben meg bebizonyosodott, hogy más nem működik. /De vajon valóban nincs más történelmi alternatíva: vagy kapitalizmus vagy anarchia? Egyáltalán a kapitalizmusnak milyen perspektívái vannak másutt? – H.J./

Miután a politikai akaratot sikerült elfogadtatni /mint láttuk, ez nem volt nehéz feladat, elkezdődhet a vita a részletkérdések fölött: az állam kinek, mennyiért és milyen módszerekkel értékesítse a vagyonát? A laikus vagy a közgazdász azt gondolná, hogy ezekben a kérdésekben is a hatékonysági szempontok döntenek, majd kellemetlenül tapasztalja, hogy mégsem ez történik. A törvényhozás ugyan nem fogadta el a reprivatizációt, de léteznek már kárpótlási jegyek. Azt azonban tudjuk, hogy ebből szerzett jószág ebből vész. Később elérkezünk arra a pontra, mikor már mindegy ki veszi meg az állami vagyont, csak fizessen érte. Végül részben a kereslet híján az állam nemcsak mint tulajdonos, hanem mint közhatalom meggondolni látszik magát, és a különböző privatizációs folyamatok elindítása után létrehoz egy olyan intézményt, amely az állami vagyont hosszú távon hivatott kezelni. /A politikai akarat nem mérte fel kellően a privatizáció lehetőségeit, következményeinek hatásait? Esetleg az államapparátus "szabotál"? – H.J./

Persze 1992. december 31-ig még tényleg sok minden történhet. Folyamatban van az önprivatizáció, amely kiküszöböli az ÁVÜ bürokratizmusát. Hamarosan tovább bővül az eszköztár a dolgozói és menedzseri kivásárlás lehetőségével /MRP/, ami azonban nem mindenki számára szimpatikus. A kárpótlási jegyek is növekvő keresletet jelenthetnek. A legkomolyabb remények az eddig csak mazsolázó külföldi pénzügyi és szakmai befektetők tömeges jelentkezéséhez fűződnek, amit kizárni nem lehet, viszont az egyre alulértékeltetett vagyon mellett sincs tolongás.

Az utóbbi években a magyar gazdaság teljesítménye, ütőképessége vészjóslóan romlott, az életszínvonal folyamatosan csökkent, ami szorosan összefonódott a privatizációval. Angyal Ádám /nem teljesen/ szubjektív véleménye az, hogy a privatizációt az aktív gazdasági szereplőkre kell bízni. Egy lényeges kérdés azonban megválaszolatlan maradt: ez utóbbi esetben mi a biztosíték arra, hogy nem folytatódik a társadalom széles rétegeinek marginalizálódása, a gazdasági válság elmélyülése, amelynek következményei beláthatatlanok?

Hovorka János